

HÁY JÁNOS

A gyerek





13.

Beadtad a jelentkezési lapot? – kérdezte a férfi, mikor este vacsoránál ültek. Hárman voltak a kiskonyhában az asztalnál. Az apa, aki felajánlotta ezt a lakhatási lehetőséget, amit aztán a férfi korszerűsített, bevezette a vizet és járdát épített az udvari ajtó és a vécéajtó között, hogy ha már kint kell szarni, legalább ne legyen az ember nyakig sáros. Mert falun nagyon tud esni az eső, persze csak akkor, amikor nem kell, amikor épp munka volna, akkor, s mikor a növények már ki vannak tikkadva, és minden szárad el, amikor aszályveszélyt jelentenek be. Persze soha nem aszályt, csak annak a veszélyét, mert ha aszályt mondanának, akkor biztosan fizetnie kéne az államnak, de így nem, mert egy bajnak a veszélye csak annyit jelent, hogy fel kell készülni rá és nem magát a bajt. Ha például kolerajár-

vány veszélyével kell számolni, mert a keleti szomszédoknál vagy a délieknél ez a járvány már megjelent, akkor ez nem jelenti azt, hogy megdöglenek az állatok, csak hogy megdögölhetnek. Igaz, aminek lehetősége van megtörténnie, az meg is történik. És tényleg kipusztultak a tyúk-
kok, hiába jött az állatorvos és próbálkozott az ol-
tással, csak a pénzt vitte el, használni nem tu-
dott. A gyerek látta, amikor a kolera veszélyébe
belepusztult állatokat elhantolták a kert végé-
ben, a gyerek anyjának az anyja, aki ritkán hal-
latta a szavát, holott sokminden az ő reszortja
volt, például az elhullott állatok eltakarítása,
szóval ez az asszony dobálta a gödörbe a megme-
revedett tetemeket, tömegsír lett ott, az ő huszon-
nyolc tyúkjuknak a temetője, mert nem hivatalo-
san ugyan, de végük lett, nem a járványnak, ha-
nem a járvány veszélyének lettek áldozatai, ahogy
ebben az esetben, az aszály esetében sem történik
meg hivatalosan a növények teljes kitikkadása,
hivatalosan ez nem történhetett meg takarékos-
sági okokból. Szóval a járdát azokra a nemvárt,
sőt egyenesen szükségtelen esőkre gondolván épít-
tette a férfi meg pár haverja a harminckettesektől.

Hárman ültek ott, mikor a férfi ezt megkérdez-
te, mert a pótapa, aki felajánlotta a lakhatás
lehetőségét, a vártnál hosszabb ideig, de már nem
élt. A férfi, mikor odaköltözött, épp ezt gondolta,

hogy csak addig kell kibírni, amíg él, s ebben nem tévedett, csak ő akkor egy sokkal rövidebb futam-időre gondolt, de olyan ez, mint az autóknál, hogy vannak szerencsés szériák, amik egyszerűen túlélnek a várható élettartamukat. Ilyen volt az öreg is, hetvenhat múlt, mikor meghalt, ami vidéken ritka, férfiban különösen. Ráadásul még élhetett volna akár tovább is, ha megjavítja az istálló fölött a deszkákat, ha kicseréli azt a pár korhadtat, amit már egy évvel azelőtt észrevett, mikor a szénát pakolták föl, hogy na itt van egy kis probléma, hiába leélte már ez is az idejét, vele öregedett az emberrel. Azért csak ki kéne cserélni, mondta neki az asszony is, akinek elmesélte, a deszkákat milyen állapotban találta. De teljesen elfeledkezett róla, mire lefogyott a padlásról a takarmány. Tudniillik, amíg sok volt, hozzá sem lehetett férni a deszkákhoz, meg nem is kellett, hisz a takarmány olyan alapot biztosított, hogy lehetetlenség volt, hogy netán beszakadjon, még akkor sem, ha az ember rámászott a tetejére, például esős napokon.

Már csak az öreg járt föl, szerette hallgatni, ahogy kopog a cserepeken az eső, és el is aludt ott sokszor ebben a kopogásban, s azok az órák jöttek elő álmában, amit az asszonnyal töltöttek ezen a szénával tömött padláson fiatalon. Menynyire szép volt, mintha a gombok pattognának le

a ruhákról, olyan volt az a kis kopácsolás, aztán hirtelen az eső váltott, egy másik felhő ért ide és abból veszettül zuhogni kezdtek a jégkövek. A férfi agyába vágódtak bele, a fájdalom átgázolt az egész testen, le-föl járkált, egészen addig, míg végül az ember nagy nehezen kikeveredett az álmából. Nem tudta pontosan meghatározni az időjárási helyzetet: a langyos nyári eső váltott és most jég veri? Úristen, vége a szőlőnek – erre gondolt, és hogy még mennyi mindennek vége, de arra nem gondolt, hogy neki is éppen ősszel, mikor regisztrálják a veszteségeket, na akkor lesz, hogy végigmegy az immáron kiürült padláson, rálép pont arra a deszkára, ami szét volt rohadva.

Ha csak egy kicsit lép mellé, már akkor nem történik semmi, vagy csak jóval később, amikor legközelebb jár arra, de az lehet, hogy egy év múlva lesz, s közben esetleg kicseréli a deszkát, s akkor végképp nem történik semmi, legalábbis a padlás nem lesz oka az öreg halálának, ami persze akármi is történik és akármikor, de nem elkerülhető. De ez esetben minden pont úgy jött össze, hogy az a törött deszka épp a jászol sarka fölött volt, s az öreg ráesett mellkassal erre a sarokra. Egy pillanatra elvesztette az eszméletét, de aztán hamar magához tért és érezte, csak a levegővétellel van baj. Eltörtem a bordámat, talán többet is, csak ennyi, gondolta, különben meg-

úsztam. Ez az állítás megfelelt az igazságnak, mert valóban eltörte három bordáját, csak a következtetéssel voltak hibák, hiszen ez számára korántsem azt jelentette, hogy megúszta. Nem gondolt arra, hogy a fájdaloknak más oka is lehet, például a lép és a máj sérülése, ami egy hét múlva hirtelen rosszulétet okozott, majd mire a mentő bevitte a váci kórházba, meghozta a halált is.

Az öregasszony túlélte az urát, ahogy ez statisztikailag is illik. Elég sokáig. Bár ahhoz képest nem nevezhetjük soknak, hogy az után az öt év után, amivel még az öreg férfi halálát követően élt, rengeteg öt év következett, még a papok sem tudták, mennyi. Mert hiába döntötték el, hogy most éppen hányadik pecsétet törte föl a bárány, a két pecsét közötti időtávot semmiképpen sem tudták meghatározni. Még azt sem lehetett tudni, hogy ötéves egységekben vagy fényévekben számítható ki, milyen messze van a feltámadás, amikor is mindenki hasonló adottságokkal újra a föld színére lép.

Mindenesetre egy idő után, sajnos az apa számára a vártnál később, hárman maradtak, s ez végülis megfelelt az élet ismert rendjének. Tulajdonképpen szerencsések voltak, hogy a generációk ritmusban hagyták el az árnyékvilágot. Mert lehetett volna, mondjuk, úgy is, hogy először meg-

hálnak a fiatalabbak, aztán az öregek, vagy netalán a gyerekek, még egész kicsi korban, például mert egy autó, mikor kiszalad az utcára, amire senki nem gondolt, vagy leesik a szénakazalról, s épp ott van az öreg szalmahúzókaímója és pont belemélyed a gyerek fejébe. Hát ez épp annyira lehetett volna, mint az, amit megszokottnak tekintünk.

Három szerencsés ember vacsorázott a konyhában, mikor az apa megkérdezte a gyereket, hogy beadta-e a jelentkezési lapot. A gyerek mondta, hogy igen. Az jó. Meg majd az unokabátyád segít – mondta az apa és beszívta a levest a kanálból. Nem kell – mondta a gyerek. Hogyhogy nem? – kérdezte a férfi, meg hogy ez neki, mármint ennek az egyetemi tanárnak a Kertészeti tulajdonképpen semmi. Mert most – és megnevezett akkor egy vidéki főiskolát, ahová inkább gondolta beadni a lapot, mert immáron két kudarcos felvételi után, mert időközben egy újabb felvételit is elbukott, s a katonaság réme egyre fenyegetőbbé vált – be kell látnia, hogy nincs esélye aközé a három közé kerülni, akik itt filozófiát tanulhatnak, inkább oda, az is egy diploma, s azzal még könnyebb elhelyezkedni, mert tanári állás mindig van, akár itt vidéken is, de Pesten mindenképpen, szemben a filozófussal, amilyen állások nincsenek is, mert nincs olyan, hogy vállalati filozó-

fus például, vagy iskolafilozófus, ahogy a pszichológusoknál van. Az se rossz – mosolyodott el az anya, hogy csökkentse az apa csalódottságát, amit amiatt érzett, mert a fia lemondott egy olyan foglalkozásról, amiről neki, mármint az apának tulajdonképpen fogalma sem volt, de önmagában szimbolizálta számára azt a világot, amiről nincs elképzelése sem, azt a helyet, ahová az ő gyermekét át akarta küldeni, hogy ne ide, hanem oda valósi legyen a felnőtt élete során.

Az apa nem szólt semmit, hagyta az asszonyt beszélni, és este sem szólt, amikor ágybakerültek, hogy ő most csalódott a gyerekekben, hogy nem erre gondolt, hogy ez lesz, s nem is érti, mi késztette az ő fiát erre a döntésre, s nem hagyta erre az asszonynak elmondani, hogy innét is kikerülhet bárki, s hogy a fő a diploma, majd elvégzi kiegészítőn az egyetemet, van olyan, úgy sokkal könnyebb vagy estin. Erre aztán az apa nem tudta azt válaszolni, hogy az olyan, mintha nem a főbejáraton menne valaki vendégségbe, hanem besurranna a kertkapun hátulról, a patak felől, mint egy tolvaj, hogy az olyan dolog, amit nem kívánhat az ő fiának. Az anya erre a következőt nem mondta: de az is lehet, hogy itt marad a közelünkben, például ebben a pestkörnyéki faluban, a mi falunkban, s lesz belőle iskolaigazgató, mint ahogy, majd később lett is, de erről nem beszélhe-

tett, s nem törhette össze ezzel végérvényesen az apa szívét, mert az apa hallgatott, és ebből a hallgatásból sodródott bele az álomba. A sok munkától s a hajnali keléstől annyira kimerült volt, hogy immáron évtizedek óta nem álmodott semmit, ami rossz volt, főképpen olyan napok után, amikor el tudta volna képzelni, hogy milyen szép képek jönnek neki be éjszaka. Például amikor Hajdúszoboszlón voltak a szotüdülőben a munkatársakkal. Akkor ott olyan szép színes volt minden, a víz pont úgy csillogott, mint a fényképeken, és a fiatal bikinis lányok is, szinte semmi nem volt rajtuk, vagyis neki az a kis takarás már semmi volt. Hát az ő apja ezt el sem tudta volna képzelni, hogy lehet az élet ennyire jó is. Biztos, ha akkor álmodik, nagyon szép éjszakája lett volna, de nem álmodott. S ennek a haszna csak az efféle nehéz napok után volt meg, mint a mai is volt, amikor az álomhiány megóvta őt az éjszakai rémektől.